

Úzkost (a strach etc.)

Úzkost a strach kalí a zneprůhledňují naše vidění skutečnosti, což je něco, co nemůžeme odvozovat z reálného stavu věcí, neboť ten je vždy neprůhledný, pokud představuje něco pro nás dosud nezvyklého (tj. pokud jsme už nenašli způsob, jak jej učinit průhlednějším). Strach je ovšem přirozený všude tam, kde jde o rozpoznání akutního nebezpečí. Naproti tomu úzkost je spíše jakási vnitřní neschopnost to nebezpečí vskutku vidět a rozpoznat jeho kontury. Strach se vztahuje k hrozbám a nebezpečím, které mají kontury, kdežto úzkost tápe. Úzkost je jakýsi podivný, „předmětu“ zbavený strach, tj. strach přetrvávající tam, kde přímé nebezpečí není nebo už pominulo. Úzkost proto není pouhá nálada, naladění, ale je jakousi životně převládající atitudou, která jakoby předjímá přicházející zlo a jeho hrozby. – Situace se ovšem mění, když si lidé začnou tuto právě zmíněnou skutečnost uvědomovat, přesněji řečeno, když začnou svou situaci lépe poznávat, což znamená stále ještě: když ji začnou ve svém rozpoznávání objektivovat. Na jedné straně to vede k tomu, že ona jen tušená nebo jen nepřesně odhadovaná nebezpečí začínají se stále větší přesností předvídat a již tím (a potom i vhodnými prostředky) se pokoušejí je omezit nebo minimalizovat. A na druhé straně jim tato objektivace slouží k jakémusi zvýšení vlastní odolnosti – nějak podobně, jak tomu je, když objektivujeme a lokalizujeme nějakou bolest, která měla původně tendenci zcela zaplavit naše vědomí. To je vlastně starý vynález tzv. ataraxie, neatřesitelnosti, který vytyčili staří Řekové v době helénismu, tedy již nadešlého úpadku. Šlo o to, chovat se stejně k obavám, strachům a úzkostem jako k osobní fyzické bolesti. Právě to se však dostalo do jakési neřešitelnosti, do slepé uličky v době vrcholné modernity a začínající postmodernity. Navzdory všem objektivacím – a dokonce právě v jejich důsledku – nabylo naše poznání hrozeb a nebezpečí, jimiž jsou ohrožováni nejen jednotlivci, ale celé lidstvo a dokonce všechen život na planetě, takových rozměrů, že každý úpokus o jakousi ataraxii velmi rychle troskotá – nebo se mění v temný fatalismus. A za takových okolností se pak pochopitelně v myslích lidí, kteří neprošli oním školením objektivacích technik, jejichž součástí je zcela odosobněný pohled na skutečnosti, „jaké vskutku jsou“, rozmáhají pocity a dojmy únavy, deprese a narůstající úzkosti.

(Písek, 041123-2.)